

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO „KAPELA“

Maksimirska 51 a, 10 000 Zagreb

Predavanje u Kapeli

Obnova malih slatkovodnih vodnih tijeka u kršu

Predavač: Dalia Matijević, dr. sc. biol. u upravljanju zaštićenim prirodnim prostorima i dobrima. Stručna voditeljica Parka prirode ŽSG, s višegodišnjim iskustvom rada u zaštićenim područjima (NP Plitvice, NP Mljet, NP Krka, PP Učka, NP Skadarsko jezero, Yellowstone NP, Everglades NP).

Suverenitet u očuvanju i korištenju prirodnog i kulturnog bogatstva utkan je u Ustav RH, a očuvanje prirode predstavlja jednu od najviših vrednota ustavnog poretka i temelj za tumačenje Ustava (Čl. 3.). Krovni pravni akt zaštite prirode, Zakon o zaštiti prirode RH navodi izrijekom da je priroda kao sveukupna bioraznolikost, krajobrazna raznolikost i georaznolikost i sve njezine sastavnice od interesa za RH i stoga uživa osobitu zaštitu.

Park prirode ŽSG proglašen je 1999. kao prostor prirode koji u biološkom i krajobraznom smislu predstavlja jedan od najvrijednijih prirodnih i kulturnih predjela kontinentalnog dijela Hrvatske. Ovaj jedinstveni mozaik prirodnih i doprirodnih šuma, prostranih travnjaka te ruralnog i kulturnog krajolika sa slikovitim naseljima danas je zaštićen kao područje od državnog značenja u kategoriji parka prirode. Značajan je po bogatstvu krških oblika, koji daju poseban pečat reljefnoj i krajobraznoj raznolikosti. Prema Upisniku zaštićenih područja, obuhvaća površinu od 34.197,60 ha.

Park je ujedno od 2013. godine područje europske ekološke mreže Natura 2000 značajno za očuvanje ciljnih vrsta i stanišnih tipova, u kojem je utvrđeno 14 ciljnih stanišnih tipova i 23 ciljne vrste. Također, od 2019. godine područje ima status kulturnog krajolika.

Prostorom upravlja JUPPŽSG (u sradnji sa JLS-ovima i dr. korisnicima prostora, a ključne upravljačke teme su:

1. Zaštita i očuvanje prirodne baštine

- a. Šumski ekosustavi te pripadajuća staništa i vrste (ilirske bukove šume i dr.)

www.hpd-kapela.hr

e-mail: hpdkapela@hps.hr

MB: 3258084; Reg. broj: 21000989; razred djelatnosti: 9499

OIB: 02910608124; IBAN: HR44 2360000 1101484145

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO „KAPELA“

Maksimirska 51 a, 10 000 Zagreb

- b. Travnjački ekosustavi te pripadajuća staništa i vrste (suhi brdski travnjaci i dr.)
- c. Vodeni ekosustavi te pripadajuća staništa i vrste (vodotoci, izvorišta, slapišta, lokve i druga vlažna staništa)
- d. Geobaština te stjenoviti i podzemni ekosustavi te pripadajuća staništa i vrste

2. Zaštita i očuvanje kulturne i povijesne baštine

- a. Pretpovijesna i antička arheološka baština
- b. Srednjovjekovna povijesno-kulturna baština
- c. Uskočka povijest
- d. Etnološka i entografska baština lokalnog kraja

3. Razvoj sustava održivog korištenja zaštićenog prostora Parka prirode

4. Razvoj suradnje s lokalnom zajednicom i dr. dionicima

5. Edukacija, promocija, upravljanje posjećivanjem i razvoj posjetiteljske infrastrukture

Vlažna staništa su od izuzetnog značaja za zaštitu ukupne bioraznolikosti Parka. Na poroznom krškom terenu predstavljaju vrijedan izvor pitke površinske vode, kako za čovjeka tako i za životinje. Radi se o važnim staništima brojnih vrsta, koje u cijelosti ili dijelom životnog ciklusa ovise upravo o njima. Prirodne, poluprirodne ili umjetno stvorene lokve koje su se nekada koristile za napajanje stoke, zaštitu od požara, zalijevanje vrtova i sl. važna su mrijestilišta mnogim vodozemcima i beskralješnjacima, a značajna su staništa i nekim vrstama biljaka. Vrste koje ih nastanjuju prilagođene su na promjene razine vode, temperature i količine kisika. Raznolikost flore i faune ovisi o vrsti i veličini izvora, dubini vode, geološkoj i pedološkoj podlozi, okolnim staništima i specifičnostima pojedinog lokaliteta. Danas uglavnom nestaju, zbog prirodnih okolnosti (zaraštanje, isušivanje) ili djelovanja čovjeka (zatrpavanje, odlaganje otpada). U njima nalazimo ciljne vrste **veliki vodenjak (*Triturus carnifex*)** i **žuti mukač (*Bombina variegata*)**, ali i mnoštvo drugih ranjivih i zaštićenih vrsta. Planinski vodenjak (*Ichthyosaura alpestris*), obična krastača (*Bufo bufo*), mali vodenjak (*Lissotriton vulgaris*), pjegavi daždevnjak (*Salamandra salamandra*) te gatalinka (*Hyla arborea*) samo su neki od njih. Njima su lokve važne za odlaganje jaja i ličinki, no blizina vode je ključna i za odrasle jedinke, koje osim plućima dišu i vlažnom, sluzavom kožom izrazito osjetljivom na gubitak vode. Većina vodozemaca zadovoljava dakle svoje životne potrebe za hranom, zaštitom i reprodukcijom na relativno malom i ograničenom prostoru uz vodeno tijelo. Odrasle jedinke migriraju na relativno male udaljenosti: daždevnjaci do 500 metara, gatalinka samo nekoliko

www.hpd-kapela.hr

e-mail: hpdkapela@hps.hr

MB: 3258084; Reg. broj: 21000989; razred djelatnosti: 9499

OIB: 02910608124; IBAN: HR44 2360000 1101484145

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO „KAPELA“

Maksimirska 51 a, 10 000 Zagreb

metara, a smeđa krastača 2-3 kilometra. Grabežljive ličinke vretenaca (*Odonata*) provode dobar dio životnog vijeka u vodi, dok odrasle lijepo obojene jedinke također provode život u blizini vode gdje pronalaze hranu. Iako lokve nisu bogate vrstama mekušaca, treba istaknuti veliku gustoću njihovih populacija. To se posebno odnosi na školjkaša *Musculium lacustre* s više od 1000 jedinki na m² površine. Jedina vrsta puževa pronađena u lokvama i izvorima Parka je puž *Radix labiata*. Od beskralješnjaka su zabilježeni i rakušci (Amphipoda), a od protista perifitonske i bentoske alge *Diatomeae*.

Vegetacija stvara brojne ekološke niše, važne za opstanak mnogih životinjskih vrsta, kojima je osigurana hrana, sklonište od predatora i podloga za polaganje jaja. Od tipično vodenih biljaka u lokvama su među ostalima zabilježeni žabočun, širokolisni rogoz, lepršavi sit, metličasti sit, plevina, žabovlatka, jezernica, močvarna brodika i mrijesnjak.

Cjelovita očuvanost lokvi zapravo pretpostavlja ekološku stabilnost šireg prirodnog okoliša, pošto na suhom krškom terenu osiguravaju dostupnost površinske pitke vode.

Danas lokve sve više propadaju, bivaju zatrpane i napuštene, nakon čega ulaze u prirodni proces sukcesije. Pune se sedimentom i postepeno ih zarasta okolna vegetacija. Da bi se ova staništa i njihov živi svijet sačuvali potrebno ih je redovno čistiti i održavati. Ulažemo velike napore da ih očuvamo, prvenstveno u suradnji s lovcima, lokalnim ljudima i volonterima. Obnovu treba provoditi pažljivo i promišljeno, posebno vodeći računa o zadržavanju dragocjenog vodonepropusnog sloja te o dinamici životnih ciklusa organizama koji su za lokve vezani.

Predavanje će se održati u srijedu, 23.9.2026. u 20:30 sati u prostorijama Kapele (Maksimirska 51a/1. kat).

www.hpd-kapela.hr

e-mail: hpd.kapela@hps.hr

MB: 3258084; Reg. broj: 21000989; razred djelatnosti: 9499

OIB: 02910608124; IBAN: HR44 2360000 1101484145